

Fragmentvertaling:

'De Amerikaanse prinses' van **Annejet van der Zijl** in het Tsjechisch

Pagina's: 9 – 25 (van het Nederlandse origineel)

Door: **Pavla van Dam Marková**

Bankrekening:

IBAN   **CZ8620100000002700010807**

BIC   **FIOBCZPPXXX**

Adres: Včelnická 307, Nová Ves pod pleší 262 04, Tsjechië

Americká princezna

Prolog

Modrý pokoj I

zima 1954-1955

Představte si stařenu a moře.

Žena byla stará, ani v nejmenším nepřipomínala krásku, jakou kdysi byla. Moře bylo studené a divoké a ničím nepřipomínalo modrou idylku léta. A dům, ve kterém pobývala, byl kdysi postavený jako letní byt a na zimní pobyt se ani trochu nehodil - natož aby v něm byl člověk nemocný, nebo v něm umíral.

Stáří a nemoc zašlapávají individualitu. Jako se navzájem podobají miminka, začínají si být lidé podobní i ke konci života. Uniknou tomu jen ti, kdo zůstanou v místě, kde vyrůstali. Nebo alespoň do té doby, dokud mají kolem sebe někoho, kdo je znal takové, jací byli kdysi v rozkvětu života. Tato žena ale nezůstala tam, kde se narodila. Naopak. Osudem, nebo svým neklidem, nebo směsí obojího se nechala hnát po světě. A teď ji to vyplavilo na druhé straně zeměkoule v rozvrzaném paláci u moře, ve kterém táhne, a kde už není nikdo, kdo by dosvědčil její mládí a krásu, dřívější životy a lásky, její mrtvé nebo její fantastický, dramatický, mnohobarevný film, kterým její život byl.

Dnem i nocí bily vlny do skal pod domem. A nahoře, v modrém pokoji, stejně bouřlivě a tvrdošíjně běsnila nemoc. Život se postupně scvrkával na záležitost měsíců, týdnů, dní, další minuty, dalšího nadechnutí. Dokud dýchala, stále žila. Dokud se v noci budila a slyšela moře, stále tu byla.

Člověk, kterým doopravdy byla, už vlastně existoval jen v hromádce zažloutlých fotografií vedle její postele. A v jejích vzpomínkách vířících mezi vzdouvajícími se a zase ustupujícími vlnami moře a bolesti; vzplanutých v krbovém ohni, který se tu poslední měsíce ve dne v noci udržoval. Jelikož ztratí-li člověk budoucnost, co jiného mu ještě zbude než snít o minulosti?

Srub strýčka George

Zelená - to byla barva krajiny Allenina mládí. Od křehké zeleně jara, kdy se mladé lístky rozprostřely po stromech jako záclony, až po tmavou, těžkou zeleň listoví na sklonku léta. Od ostré zeleně buku, až po našedlou a namodralou zeleň smrku a mezitím odstíny kaštanu, javoru, třešně a ořešáku, bříz - vše dohromady jako jedno přirozené arboretum položené na kopcích kolem jezera Chautauqua. Dokud se stromy na podzim, takřka z jednoho dne na druhý, společně nerozhořely oslavou rudé, oranžové a žluté, aby pak seschly v mraze, který udeřil z Kanady, nebo v temných zimních bouřích, ženoucích se přes ohromné plochy Erijského jezera.

Z několikametrové sněhové nadílky pak čněly pouze vršky stromů. Jezero ustrnulo v nehybné, černé zrcadlo a kopce se změnilly na černobílou krajinu, kde jen ostrá červená prchající lišky lidem připomínala, že je svět barevný. To se oheň v domech ukrytých pod tlustou sněhovou peřinou nechával hořet dnem i nocí, aby obyvatelé tady na severu Ameriky vůbec přežili.

A tím ohněm příběh Allene Tewové a její rodiny v Jamestownu začal. A skoro současně i samotného města. Protože Tewovi patřili k pionýrům, k prvním mladým dobrodruhům, kteří si troufli vsadit svou budoucnost na neproniknutelnou a nebezpečnou divočinu obklopující tehdy jezero.

Na prapočátku bylo šest povozů a jedna rodina, jmenovali se Prendergastovi. V roce 1806 se jich včetně dětí a přátel celkem dvacet devět vydalo na cestu z distriktu Renselaer, oblasti východně od státu New York, aby hledali nové příležitosti a hlavně úrodnou půdu, kterou si zatím ještě nikdo nenárokoval. Prendergastovi měli vlastně v úmyslu pokračovat až k velkým prázdným rovinám Kansasu a Nebrasky, kde se dávala půda zadarmo tomu, kdo na ní vydržel pět let živý.

Po cestě si ovšem společnost odpočinula u krásně položeného, podlouhlého jezera v distriktu Chautauqua. Oslovil je zástupce Holandské půdní společnosti, nizozemské bankovní konglomerace, která tu před několika lety koupila tři milióny akrů, víc než milion hektarů, a teď se je snažila po částech udat pionýrům.

"Podívejte se," řekl zástupce, "jen se rozhlédněte: tohle je ráj Nového světa."

A opravdu, stvořitel se na tomto kousku světa skutečně vynasnažil. Kopce kolem jezera byly zelené a plodné, bez bažin a holých horských masívů, které na jiných místech představovaly nesnadné překážky. Léta byla vlhká a teplá, obzvláště vhodná pro zemědělství.

Samotné jezero Chautauqua, dlouhé osmnáct mil, bylo plné ryb, hlavně štik a okounů. A v neobdělané divočině okolo se to hemžilo kožešinovou zvěří a různou požitelnou divokou zvěří, jako bobry, medvědy, vydrami, liškami, vlky a jeleny, dokonce i divokými kočkami a pantery. Ohledně ptactva se tomuto kraji už vůbec nic nevyrovnalo, především ke konci léta bránily ve výhledu na vodu nesčetná třepotající se hejna kachen, jeřábů, volavek a labutí.

A tak rodina z distriktu Renselaer změnila plány. Zajistila povozy a podepsala smlouvy. Prendergastovi koupili celkem 3.337 akrů, skoro 1.400 hektarů na severní straně jezera Chautauqua, aby tu začali nový život.

Byl to nejmladší syn, James Prendergast, kdo po několika letech, když hledal pár zaběhnutých koní, objevil kousek země kolem přejí řeky Chadakoin, nějaké tři míle jižně od jezera. V osmnácti letech sice ještě nebyl plnoletý, byl ale stejně podnikavý jako zbytek rodiny, přesvědčil staršího bratra, aby koupil tisíc akrů po dvou dolarech. V létě roku 1811 postavil James spolu s pomocníkem na řece vodou poháněný dřevěný mlýn a vedle srub, kam se přestěhoval s mladou ženou Nancy. Dřevorubci, kteří pro něj pracovali, si postavili okolo ještě obyčejnější sruby.

Zrození města Jamestown se stalo skutečností, protože takhle jednoduše to v těch letech v Americe chodilo.

*

Jednoduché to zpočátku nebylo. Život v divočině byl těžký a nebezpečný, nejen kvůli medvědům a jiným divokým zvířatům, ale také kvůli potomkům Irokézů a Seneků, divokých indiánských kmenů známých svou krutostí, kteří se tu stále kolem potulovali. Oblast byla jejich územím, dokud je odtud v osmnáctém století nevyhnali francouzští osadníci.

Zimy byly dlouhé a přinášely samotu a nová nebezpečí - celý tábor, včetně mlýna, hned dvakrát zpustošil požár. Ale pionýři byli mladí a odhodlaní a vystavěli si svou malou vesnici na řece Chadakoin pokaždé znovu. Dva Jamesovi bratři dali dohromady provizorní, nepravidelně zásobovaný obchůdek, veterán z války za nezávislost vybudoval hrnčířství spojené s hostincem, jeden tesař z Vermontu otevřel truhlářskou dílnu a krátce nato dorazili také bratři Tewovi, kteří si vykáceli kousek země a postavili na něm kovářství.

George a William Tewovi pocházeli také z distriktu Renselaer. Dopisy, které Prendergastovi posílali domů, je upozornili na slibnou osadu hluboko v lese. Georgovi byl dvacet jeden rok a pracoval jako pomocník kováře. O čtyři roky mladší William se vyučil ševcem, ovládal ale také užitečné práce jako předení, šití a výrobu nábytku.

Zatímco si bratři Tewovi stavěli srub, dobývali dřevorubci metr za metrem, strom za stromem les. Den za dnem bylo slyšet zvuky sekání a řezání, občas přerušené křikem, praskotem a posledním vzdychnutím dalšího lesního obra, který padal k zemi. Když stromy zbavili větví a kůry, splavili je po řece k mlýnu, kde je nařezali na trámy a prkna. Potom se dřevo s dalším zbožím, hlavně kožešinami, nasolenými rybami a javorovým sirupem dopravovalo kánoemi nebo *keelboats* - dlouhými plavidly postrkovanými tyčemi - do velkých měst na řece na jihu.

Na zpáteční cestu se lodě nakládaly k prasknutí vším, co lesní osadníci potřebovali a co si nemohli sami vyrobit, jako nářadí a hřebíky, špekem, cukrem, solí nebo sušeným ovocem. Nechyběl ani tabák a celá řada lahví Monongahela Rye, nechvalně známá řízná whiskey pálená u Pittsburghu. A nechyběli ani noví potenciální obyvatelé, zlákaní nadšeným vyprávěním obyvatel Jamestownu.

James Prendergast zatím svou půdu rozdělil na parcely 50 na 120 stop a prodával je nově přichozím po padesáti dolarech. Přes Chadakoin se postavil jednoduchý most a kolmo k řece ležící písková cesta dostala název, který se nabízel: Main Street, Hlavní ulice. Křižující stopy po povozech na levé i pravé straně se stejně prozaicky pojmenovaly First Street, První ulice, Second Street, Druhá ulice a tak dál.

James tu zpočátku působil jako soudce, poštmistr, i neoficiální starosta, když ale počet obyvatel srubové vesnice překročil v roce 1827 čtyři stovky, připravili obyvatelé první volby do vedení obce. Kovář George Tew byl jedním z mála tamních obyvatel, kdo uměl číst a psát. Byl zvolený obecním úředníkem. Prvním úkolem bylo zaznamenat na papír práva a povinnosti osadníků. Bratr William byl jmenován druhým mužem u hasičů, což byla první společná služba, kterou na sebe nové vedení obce vzalo.

*

Osada se v následujících letech bouřlivě rozrůstala. Světem se hnala průmyslová revoluce, která hrála do karet hlavně kdysi nepřitažlivým oblastem, jako byla tato, kde lesy zajišťovaly neomezené množství paliva a četné řeky a říčky přírodní dopravní síť. Příchodem parníku se staly kánoe a *keelboats* zbytečné, parník teď zajišťoval pravidelné spojení se světem, což atraktivitu osady v lesích dál zvyšovalo.

Na vymýcených stráních kopců se usazovali i další sousedé, obvykle Skandinávci, kteří byli z domoviny na samotu, primitivní podmínky i dlouhé zimy ve stále ještě divoké zemi zvyklí. Přinesli sem chov dobytka, sadovnictví, včelí úly, tabákové rostliny a umění

zpracování dřeva. Po nějaké době tu dokonce vyrostly opravdové nábytkářské továrničky, stály na rovině u řeky, která byla z nejasných důvodů pojmenovaná Brooklynské náměstí, a ze které se stalo obchodní srdce Jamestownu.

Georgi Tewovi se mezitím funkce obecního úředníka zalíbila natolik, že se vzdal dřiny v začouzené a horké kovárně a začal se učit u jediného advokáta v širokém okolí. Po několika letech, kdy pracoval jako jeho partner, byl v roce 1834 zvolen do funkce provinčního úředníka, jedné z nejdůležitějších funkcí v celé oblasti. Znamenalo to, že se s ženou i dětmi přestěhoval do úřednického městečka Mayville na severním výběžku jezera Chautauqua.

Kovářství na rohu Hlavní a Třetí ulice zůstalo v mozolnatých rukách bratra Williama, který mezitím také založil rodinu. Nebyli tam nijak opuštění, z renselaerského distriktu se do Jamestownu přestěhovali jak otec Tew, tak pět sester. To proto, že obchody šly dobře, tak dobře, že se William mohl v roce 1847 přestěhovat do kamenného domu s obchodem a dílnou na rohu Hlavní a Druhé ulice, kousek od Brooklynského náměstí. Jednoho ze švagrů přibral jako společníka, najal si pomocnou sílu pro těžkou práci a překřtil kovárnu na vznešeně znějící W.H. Tewovu továrnu na měď, plech a železo a obchod s kamny. Manželka dostala k ruce německou služku, aby velké rodině s šesti dětmi vypomáhala.

Později bude muž, který se stane Alleniným dědečkem, v ročence oceňován pro vysoké morální hodnoty. William Tew byl podle svého životopisce věrný, rodinný muž, přesvědčený republikán a oddaný člen presbyteriánské církve. Kromě toho byl zakladatelem prvního sdružení abstinentů v Jamestownu. Z pochopitelných důvodů byla méně známa aktivní úloha, kterou hrál v Podzemní dráze, občanské organizaci, která pašovala otroky uprchlé z jižních plantáží do Kanady.

Jako jeden z mála živnostníků inzeroval William dokonce otevřeně ve Svobodném tisku, novinách protitrokářského hnutí, které získávalo příznivce mezi vzdělanými občany Severní Ameriky hlavně po vydání Chaloupky strýčka Toma v roce 1852. Zcela bez nebezpečí to nebylo, za pomoc uprchlíkům hrozila pokuta tisíc dolarů a k tomu trest odnětí svobody a otrokáři neváhali přijet pátrat po uprchlém majetku a vyžadovat ho zpět klidně i do Jamestownu. Někdejší ševcův pomocník se stal ovšem natolik zámožným a všeobecně váženým občanem, že si takový luxus principu mohl dovolit.

*

Hvězda Williamova bratra George stoupala dokonce výš. Provinční úřad nechal rychle za sebou a jako ředitel banky Silver Creek se stal člen skupinky nejvlivnější mužů v distriktu

Chautauqua. To, za co tito obchodníci nejvíce lobovali, bylo připojení k železniční síti rozšiřující se v těchto letech na mapě Severní Ameriky jako pavučina opilého pavouka.

A přineslo to ovoce. Dne 25. srpna 1860 spatřili obyvatelé Jamestownu podívanou, na kterou po zbytek svého života neměli zapomenout. Slovy rozvášněného zpravodaje *Jamestownského žurnálu*: "První ocelový oř, který kdy ráčil navštívit naše městečko, přijel majestátně přes most Hlavní ulice."

Na velice provizorní nádraží Jamestownu dokodrcal tehdy v podstatě jen poněkud malý vlak, i tak to byl ovšem ohromný zázrak. Přes Atlantickou a Velkou západní tu teď bylo přímé spojení s městy jako New York, Chicago nebo Pittsburgh. Doslova během jediného života se primitivní srubová osada dostupná jen kánoí nebo na koni rozrostla ve světové město.

Železnice dala dřevařskému průmyslu křídla a nábytek z Jamestownu se stal rychle pojmem v celých Spojených státech. Vzkvétal i textilní průmysl, a jako by bohové nebyli místním už tak příznivě nakloněni, dostali zcela zdarma ještě další lukrativní výrobek na vývoz v podobě ledových bloků, které se v zimě vysekávaly ze zamrzlého jezera Chautauqua a převážely se vlakem do ohromných mrazíren ve velkých městech. Jezero tak nepřímo sehrálo roli v revoluci, kterou na trhu způsobil příchod chlazených potravin, a ve velkém úspěchu, který tím Amerika získala na světovém potravinovém trhu.

Chvilí to vypadalo, že se politický vývoj stane kamenem úrazu jamestownského úspěchu, protože v roce 1861 vypukla po letech rostoucího napětí mezi severními a jižními státy americká občanská válka. Ideologickou roznětkou bylo otroctví, ve skutečnosti zde ale šlo podobně jako v jiných válkách hlavně o to, komu připadne hospodářská a politická moc. A to byli severané. Ačkoliv zpočátku prohrávali, díky tři dny trvající bitvě u Gettysburgu v roce 1863 se jim podařilo situaci zvrátit. Dne 9. dubna 1865 se konečné vítězství stalo skutečností. Otroctví bylo zrušené a jižní státy ztratily značnou část práva na hospodářskou existenci i politického vlivu. Inkoust na kapitulaci listině ještě ani nestačil pořádně zaschnout a hospodářství severu už opět kvetlo jako nikdy před tím. Banky, které vojenská tažení financovaly, dělaly za války vynikající obchody a ještě stále podnikavý George Tew založil spolu se svými pěti dospělými syny vlastní banku. *The Second National Bank of Jamestown*, Druhá národní jamestownská banka, udělala z bývalého kovářského učedníka jednoho z nejbohatších mužů Jamestownu. Byl tím úspěšnější, že se jeho synům každému podařilo oženit se s dívkou z těch nejprominentnějších rodin v oblasti, například Prendergastovými.

Stejně úspěšný v práci i manželství byl Harvey, nejstarší syn Williama Tewa. Po sedmnácti letech práce v obchodě svého otce, založil v roce 1870 se svým švagrem

Benjaminem F. Goodrichem gumárenskou továrnu. Jak se vypráví, dvojici to napadlo kvůli velkým požárům, které Jamestown, postavený z velké části z dřevěných domů, ještě stále ohrožovaly, a které často zničily celé čtvrtě. Když voda na hašení v zimě v kožených hadicích zamrzla, byli hasiči pokaždé bezmocní. Zjištění, že v gumovými hadicemi voda protékala, udělala z Harveyho a jeho švagra boháče, zrodil se podnik, který se rozrostl na jednoho z největších světových výrobců pneumatik.

*

Vlastně tu byl jen jeden Tew, kterému se nedařilo kráčet bez námahy v úspěšných stopách první generace. Byl to muž, který se stane Alleniným otcem: Charles, nejmladší syn Williama. Narodil se v roce 1849 jako poslední mužský potomek ve druhé generaci a vypadá to, jakoby právě u něj zásoba ambic a energie došla. Zatímco bratřenci i bratr v patnácti letech už pracovali v obchodech svých otců, chodil Charles v tom věku ještě do školy. A když bratřenci uzavírali jeden po druhém výnosná manželství, oženil se Charles v roce 1871 s Jennette Smithovou, o devět let starší dcerou místního správce stájí, jenž působil také jako vozka a pošťák. Nejenže byl tchán ze společenského hlediska zcela pod úrovní rodiny Tewových, navíc to byl jižan, pocházel z Tennessee.

Mladý pár si byl zřejmě svého statutu méně úspěšné větve rodiny vědom, protože Charles a Jannette se hned po svatbě usadili na řídké osídleném venkově Wisconsinu, kde mohli ještě potenciální zemědělci získat půdu zdarma. Tam se 7. července 1872 ve vesničce Janesville v distriktu Rock Allene narodila. Bylo to nezvyklé jméno, patrně šlo o vznešenější verzi irské "Eileen".

Charles zjevně neměl dostatek pionýrské krve, a tak se mladá rodina poměrně rychle vrátila do Jamestownu, nastěhovali se k Jannettinovi otci, majiteli stájí, na Západní třetí třídu. Charlesův otec William mezitím svůj obchod na Hlavní ulici opustil, protože po smrti bratra George převzal jeho místo prezidenta rodinné banky. Železářství a obchod s kamny svěřil dceři, která se provdala za jeho někdejšího pomocníka. Pro Charlese se v rodinné bance našla nepříliš náročná práce pomocného pokladníka.

A tak prožila Allene první roky svého života v hluku a pachu koňských stájí v centru Jamestownu a ne jako její mnohé sestřenice v drahých vilách na zeleném kraji města. Významnější adresu získala teprve později, když dědeček William odešel z banky a odstěhoval se do volně stojícího domu v *Pine Street*, Borové ulici, a rozhodl se, že nejmladšího syna s rodinou přestěhuje do vedlejšího domu.

V tu chvíli už bylo jasné, že zůstane jedináčkem, což bylo v rozvětveném klanu Tewových mimořádným úkazem. Stejně jasné jako skutečnost, že otec to dál, než na pokladníka nedotáhne, a že jako jediný z druhé generace Tewových nebude v místních ročenkách, které v těch letech přinášely portréty prominentních občanů, nikdy oslavován.

*

Dne 4. července 1876 slavila Amerika stoleté výročí nezávislosti. A Američané slavili pořádně, protože málokdy nabídla země svým obyvatelům tolik příležitostí jako tehdy Spojené státy. Byla tu ohromná, převážně ještě panenská země plná cenných, užitečných zdrojů jako dřeva, železa nebo rudy. Na pořadu dne byly nové technologie a vynálezy a vládla tu skoro nedostižná mentalita ambice a odvahy. Jako by se všechny síly napnuly, aby Američané nejen dostaly v Deklaraci nezávislosti zakotvené "právo na život, svobodu a usilování o štěstí," ale aby jim to štěstí bylo také skutečně umožnilo.

Světadíl tedy veselím z oslav téměř pukal v základech a Jamestown nezůstával pozadu. "Budeme oslavovat!" oznamovaly místní noviny už měsíce předem. Město se vyšňořilo jako dívka z fabriky na svou svatbu a procesí muzikantů, hasičů a sportovních sdružení, které onoho velkého dne procházelo městem pod květinami ozdobenými slavobránami, nebralo konce. Všude byly koncerty, taneční veselice a pikniky a večer vybuchl nad jezerem Chautauqua ohromný ohňostroj, aby zemi vyprovodil do dalšího století. "Jak jsme oslavovali," povzdechl druhý den Jamestownský žurnál. "Na promenádu přišlo dvacet tisíc lidí a domů odcházeli šťastní."

Když se v dalších letech přihlásily nové objevy jako spalovací motor a rozšíření používání oceli, aby zahájily druhou průmyslovou revoluci, nebylo už možné růst blahobytu v severní Americe zastavit. Podíl Spojených Států na celosvětové průmyslové výrobě narostl na třicet procent, skoro stejně jako mateřské země Anglie, která se považovala za nepopiratelnou světovou hospodářskou jedničku.

Američané, kteří byli před Občanskou válkou závislí u řady spotřebního zboží na dovozu z Evropy, začali nyní výrobky za konkurenční ceny do Starého světa vyvážet. Podnikatelé si během pár let vydělali nepoznané jmění, aniž by je tehdy ještě svazovala daň z příjmu nebo obchodní zákony. Původ byl najednou nedůležitý, počítala se jen ambice každého jedince, chytrost a odvaha. Počet milionářů narostl během několika desetiletí z dvaceti na čtyřicet tisíc. Americké obyvatelstvo se mezi lety 1865 a 1900 ztrojnásobilo, ale jako celek zbohatlo třináctkrát.

V *Gilded Age*, pozlaceném věku, jak dobu národní expanze a bezuzdného optimismu pokřtil spisovatel Mark Twain, se zdálo možné cokoliv. Ubožáci v hadrech, kteří vystoupili z lodě z Evropy, se vypracovali na multimilionáře. Nikdy nepřitahovala země neomezených možností víc dobrodruhů než nyní. Zatímco se v první polovině devatenáctého století odhodlalo k příplutí z Evropy takových dva a půl milionu imigrantů, nabobtnal tento proud v polovině druhé na závratných jedenáct milionů.

Možná za sebou otec Allene neměl takový úspěšný příběh jako zbytek rodiny a možná s ní proto bohatší sestřenice a spolužačky na Jamestownské unijní škole jednaly soucitně, byla ale mladá a hlavu držela vztyčenou. Protože na vzácných fotografiích z mládí, které se dochovaly, je vidět, že Allene Tewová získala bohatství, které se penězi koupit nedalo, sice krásu. A vedle toho vyrůstala s něčím lepším než zděděnými penězi. Se snem, a sice americkým snem, ve kterém může být člověk tím, kým chce, bez ohledu na to, odkud pochází. Ve kterém, jak dokázali prastrýc George a dědeček, je možné začít v primitivním srubu uprostřed nepřátelské divočiny a skončit v mramorové bankovní budově v kvetoucím městě, které člověk vyrval lesu doslova holýma rukama.